

století. V Karlově době se začínají objevovat lyrické útvary také v češtině. K nejlépejším příkladům této tvorby patří nesporně leich *Otep myrhy*. Jeho text parafrázuje obrazy z biblické Písně písní a lze ho tudíž interpretovat ve světské i duchovní rovině. Roli dívky, která se obrací ke svému milému, bylo možné chápat i jako hlas lidské duše obracející se ke Kristu. Píseň *Dřívě se listem odievá* navazuje zřetelně na kurtoazní předlohy – básník v závěru vyzývá přítomné panny a paní, aby ze svého kruhu vyhnaly milence, který vychloubáním porušuje závaznou diskrétnost dvorné lásky.

Karel a úcta ke svatým / Úcta ke světcům, stejně jako již zmíněné sbírání ostatků, byla nedílnou součástí Karlova duchovního profilu. Zde jsme se zaměřili na tematiku sv. Václava, jehož kult Karel podporoval zvláště intenzivně. Svatováclavskou tematiku doplňuje mariánská *Que est ista*, vícehlasá skladba ve stylu *Ars nova* 14. století.

Karel a slovanská liturgie / Karel IV. založil v roce 1347 na Novém městě pražském klášter, jehož úkolem bylo pěstování slovanského písemnictví a slavení liturgie ve slovanském jazyce. Za tímto účelem byli do Čech pozváni mniši benediktinského řádu ze severních částí chorvatského pobřeží. O podobě hudebního repertoáru však kvůli nedostatku dochovaných pramenů nebylo možné činit žádné závěry. Z tohoto hlediska je zcela unikátní nálezkou několika fragmentů, které se podařilo objevit ve fondu Ljubljanské národní knihovny. Původ těchto fragmentů lze velmi přesvědčivě prokázat jako emauzský. Je na nich zaznamenán mj. zpěv *Alleluia* zapsaný chorální notací a podložený slovanským textem psaným hlaholicí. Tento zpěv je zřejmě jediný z emauzského repertoáru, který je dochován v úplnosti a zaznívá po mnoha staletích znovu v dnešním koncertě. Do části věnované Emauzskému klášteru bylo zařazeno též čtení v církevní slovanštině podle jiného významného Emauzského pramene: tzv. **Remešského evangeliaře**. Tento rukopis z 11. století psaný cyrilicí věnoval klášteru sám Karel IV. v domnění, že jde o rukopis psaný přímo sv. Prokopem, zakladatelem Sázavského kláštera. Do programu jsme zařadili také vícehlasé skladby s mariánskou tematikou, které dokládají domácí tvorbu inspirovanou francouzským „novým hudebním uměním“, již zmíněnou **ars nova**. Je to skladba písňového charakteru *Que est ista* a také čtyřhlasé moteto *Flos fit femine*.

Závěr koncertu tvoří velikonoční repertoár s tematikou vzkříšení; při jeho poslechu si můžeme připomenout větu z Karlova vlastního životopisu, která vyjadřuje duchovní nasměrování jeho osobnosti: „Život věčný jest světlo člověka“.

www.gregoriana.cz / www.velehradinfo.cz

Karel IV.
700

PROGRAM KONCERTU K VÝROČÍ 700 LET OD NAROZENÍ KARLA IV.

Bazilika na Velehradě – 4. 9. 2016 od 17:00 hod.

Schola Gregoriana Pragensis

Hasan El-Dunia, Ondřej Holub, Tomáš Lajtkep, Ondřej Maňour, Michal Medek, Stanislav Předota, Marek Šulc

umělecký vedoucí - David Eben

Carolus IV. - Rex et Imperator

Období vlády Karla IV. je pro české země mimořádného kulturního rozkvětu. Člověk žasne nad tím, kolik architektonických a výtvarných památek zde za jeho vlády vzniklo. Na první pohled méně „hmatatelný“, ale neméně významný rozmach nastal i v oblasti hudební. V Karlově době se zvyšuje prestiž svatovítské katedrály jakožto duchovního centra země. Obrády zde konané se rozvíjely do nebyvalé nádhery, integrovaly řadu „moderních“ teatrálních prvků a působivě využívaly prostorových dispozic kostela. Vedle chorálního církevního zpěvu dostávají v této době prostor i další oblasti hudby, jako světská hudba a vícehlas. K rozvoji i novým impulzům v hudební sféře rozhodně přispěla i pražská univerzita. V dnešním koncertě se pokusíme postihnout „mnohovrstevnost“ tehdejšího hudebního života a vytvořit barevnou hudební mozaiku z repertoáru, který byl úzce spjatý s osobou Karla IV.

Koncert se koná pod záštitou místopředsedy PSP ČR Mgr. Petra Gazdíka, díky podpoře obce Velehrad, hlavního partnera JUDr. Karla Nedbálka a podpoře společnosti Pozemní stavitelství Zlín

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
SÁNCE PRO VÁS ROZVOJ

MINISTERSTVO
PRO OBLASTNÍ
ROZVOJ ČR

Karel a Francie

Cantio Plebs Domini (*Lide Boží, raduj se zbožně v tento den...*)
Alleluia Virga lesse floruit (*Výhonek Jiřajův vykvetl...*)
Sequentia Ave virgo singularis (*Bud' zdráva, panno jedinečná...*)
G. de Machaut: Dame je sui cilz qui vueil - Fins cuer doulz (*Paní, jsem ten, kdo chce vytrvat...*)
G. de Machaut: Foy porter (*Věrně chci setrvat...*)

Karel a relikvie – sv. Kopí a Hřeby

Hymnus Pange lingua (*Vzývej kažaj jazyk lidský, slavnému Kopí chvály přej...*)
Lectio de homilia beati Augustini (*Kázání sv. Augustina*)
Responsorium Vibrans miles (*Voják napřáhl kopí a otevřel svatý chrám slávy Boží...*)

Karel a univerzita

Virelai Je languis (*Chřadnu a hořce umírám...*)
Cantio Rubus incombustibilis (*Keř nesežehnutelný...*)
Cantio Prima declinatio (*První deklinace, pádů regulace...*)
Virelai Sois tart (*Pozdně nebo časné chřadne duše má...*)

Karel a dvorská lyrika

Müllich von Prag: Nun siht man aber beide (*Nyní je opět vidět pole i lučinu...*)
Anjelíku rozkochaný
Dřevo se listem odievá

Motetus Flos fit femine felix – Flos fundavit – Flos firmavit (*Šťastný plod ženy*)

Karel a úcta ke svatým

Cantio Svatý Václave
Sequentia Salve pater optime (*Vítej otče předobný...*)
Que est ista (*Kdo je ta, jenž vychází jako jitřenka...*)

Karel a slovanská liturgie

Čtení ze svátku sv. Cyrila a Metoděje
Alleluia Veselite se

Závěr: Vzkříšení

Cantio Buoh všemohúcí

Motetus Christus surrexit vincitos – Chorus nove – Christus surrexit (*Kristus vstal a vyvedl spoutané ze žaláře...*)

Karel a Francie / První část koncertu nechává zaznít hudbě, kterou Karel mohl slyšet během svého pobytu v Paříži. Pozornost francouzské hudbě věnujeme na počátku i z dalšího důvodu: Francie byla ve 14. století vůdčí kulturní velmocí a určovala vývoj i v hudební oblasti. Dobová francouzská tvorba byla v různé podobě recipována v celé středověké Evropě a Čechy nebyly výjimkou. S dynastií Lucemburků je také úzce spjat patrně nejslavnější skladatel 14. století, **Guillaume de Machaut**. Roku 1323 vstoupil do služeb Karlova otce Jana Lucemburského jako jeho sekretář a Karel s ním pravděpodobně také musel přijít do styku. Tvorbu tohoto mimořádného autora zde připomíná tříhlásné moteto *Dame je sui cilz qui vueil - Fins cuer doulz* a píseň *Foy porter*.

Karel a relikvie – sv. Kopí a Hřeby / Karlův mimořádný zájem o sbírání ostatků je dobře známý. Nejdůležitějšími relikviemi byly ovšem předměty spojené s Kristovým ukřižováním, které byly součástí tzv. říšského pokladu. Karel je získal v roce 1350 od potomků svého soka Ludvíka Bavora, a pro jejich uložení nechal vystavět kapli sv. Kříže na Karštejně, proslavenou deskovými obrazy mistra Teodorika. Současně byl z Karlovy iniciativy zřízen zvláštní svátek svatého Kopí a hřebů, který byl slaven v českých zemích a také řadě německých diecézí. Pro tento svátek vznikl i speciální chorální repertoár. Autor tohoto officia není přesně znám, avšak prameny uvádějí, že je nechal sepsat Karel se svými dvorními teology. Notový materiál vychází z antifonáře Arnošta z Pardubic (1363, cod. P. VI Kapituluční knihovny v Praze).

Karel a univerzita / V posledních letech se podařilo lokalizovat velice osobitý a dosud téměř neznámý soubor zpěvů, jejichž vznik s největší pravděpodobností souvisí s pražským univerzitním prostředím. Jde o poměrně rozsáhlé písně s básnickými duchovními texty, které zajímavě kombinují volný chorální rytmus s pasážemi s pravidelným rytmem. V programu je zastoupena jedna z těchto kompozic: *Rubus incombustibilis*. Univerzita se také stala centrem, které přijímalo a dále šířilo soudobou francouzskou tvorbu stylu *ars nova*. Je velmi pravděpodobné, že zde byly známy a provozovány i francouzské skladby *Je languis* a *Sois tart*. Do českého studentského prostředí můžeme také umístit píseň *Prima declinatio*. Její text je jakousi intelektuální hříčkou, která rozvíjí paralely mezi latinskou gramatikou a teologickými myšlenkami.

Karel a dvorská lyrika / Česká dvorská lyrika 14. století navázala na tradici německého minnesangu, která do Čech pronikala již za posledních Přemyslovců. Z tohoto prostředí vzešel a patrně zde i tvořil meistersinger **Müllich von Prag**, o němž kromě jeho původu mnoho nevíme. Jeho působení spadá spíše před polovinu 14.